

Fjármála- og efnahagsráðuneytið
Lindargata
101 Reykjavík
Sent í Samráðsgátt

Umsagnaraðili: Hugverkaráð Samtaka iðnaðarins
Tryggvi Hjaltason, formaður

Reykjavík, 23. september 2022

Efni: Umsögn um mál 167/2022 – Áform um frumvarp til laga um breytingu á ýmsum lögum um skatta og gjöld (kaupréttir, mútubrot o.fl.)

Hugverkaráð Samtaka iðnaðarins (SI) tekur til umsagnar mál nr. 167/2022 sem birt var í Samráðsgátt þann 14. september sl. Málið varðar ýmsar breytingar á lögum um skatta og gjöld, þar á meðal mál sem varða hagsmuni nýsköpunarfyrirtækja, nánar tiltekið áform um að tímabundin hækkun endurgreiðsluhlutfalls vegna kostnaðar sem fellur til við rannsóknir og þróun verði gerð varanleg og úrbætur á skattalegri meðferð kaupréttá og hlutabréfa hjá sprota- og nýsköpunarfyrirtækjum.

Þessum áformum fagnar Hugverkaráð eindregið enda eru skattahvatar vegna rannsókná- og þróunar eitt mikilvægasta tól stjórnvalda til verðmætasköpunar- og starfamyndunar í íslensku hagkerfi í dag eins og neðangreind samantekt sýnir. Þá er að sama skapi fagnaðarefni að til standi að endurskoða regluverk í kringum kauprétti starfsfólks nýsköpunarfyrirtækja en eins og kerfið er úr garði gert í dag nýtist það ekki sem skyldi.

Hugverkaráð styður því áformin en vill nýta tækifærið og fjalla stuttlega um ávinninginn af því að styðja kröftuglega við nýsköpun í gegnum skattfrádrætti vegna rannsókna- og þróunarkostnaðar og efla samkeppnishæfni kaupréttarkerfis fyrir nýsköpunarfyrirtæki hér á landi.

I. Skattfrádráttur vegna rannsókna og þróunar

Með breytingum á lögum um stuðning við nýsköpunarfyrirtæki sem veitir nýsköpunarfyrirtækjum rétt til skattafrádráttar vegna rannsókna- og þróunarkostnaðar (hér eftir ýmist „R&D“ eða „rannsókná- og þróunarkostnaður“), fyrst árið 2018 með því að tvöfalda þak á endurgreiðslu á slíkum kostnaði úr 300 milljónum í 600 milljónir króna (900 milljónir króna fyrir samstarfsverkefni) og síðan árið 2020 með því að hækka þakið í 1.100 milljónir króna og hækka endurgreiðsluprósentuna úr 20% í 25% fyrir stór fyrirtæki og 35% fyrir lítil og meðalstór fyrirtæki, þá tókst Alþingi að gera rekstrarumhverfi hugverkafyrirtækja á Íslandi alþjóðlega samkeppnishæft. Líklega hefur sjaldan orðið eins mikil og kröftug svörun úr atvinnulífinu á jafn stuttum tíma við lagabreytingu Alþingis. Fyrirtæki í hugverkaiðnaði settu ýmist aukinn kraft í rannsóknir og þróun, með tilheyrandi fjölgun starfsmanna, eða héldu áfram með verkefni sem annars hefði verið hætt við, á sama tíma og margar aðrar atvinnugreinar drógust saman vegna erfiðrar stöðu í heimsfaraldri covid-19. Útflutningstekjur hugverkaiðnaðar á Íslandi hafa stórauðist, störfum hefur fjölgað og er kraftur enn í gangi í þeim efnum. Hugverkaiðnaður hefur nú fest sig í sessi sem

fjórða útflutningsstoðin í hagkerfinu, útflutningsstoð sem er ekki háð takmörkuðum náttúruauðlindum, sú fyrsta í hagsögu Íslands.

Hugverkaráð SI er samfélag fulltrúa margra af helstu hugverka- og hátæknifyrirtækja landsins sem kemur reglulega saman til þess að meta samkeppnishæfni Íslands og sóknartækifæri í hugverkaiðnaði. Það er einróma mat Hugverkaráðs að kröftugt endurgreiðslukerfi rannsókn- og þróunarkostnaðar sem Alþingi kom á með lagasetningu árið 2020 hafi einfaldlega lagt grunn að því að hægt er að byggja upp öflugan hugverkastoð á Íslandi sem raunhæft gæti orðið stærsta og mikilvægasta efnahagsstoð Íslendinga á þessum áratug. Íslensk hugverkafyrirtæki hófu strax að gera vaxtaáætlanir m.v. framangreind endurgreiðsluhlutföll og þak sem eru nú í fullri framkvæmd.

Hér fyrir neðan eru tilgreindar fjórar ástæður fyrir því að væntanlegt frumvarp er mikilvægt fyrir hagkerfi Íslands.

1: Kröftugt skattahvataumhverfi er lykillinn að því að hugverkastoðin er að aflæsast og gæti orðið stærsta og mikilvægasta stoð hagkerfisins í framtíðinni.

Ísland er ríkt af auðlindum. Verðmætasköpun og útflutningur þjóðarinnar hefur síðustu áratugi fyrst og fremst byggt á atvinnugreinum sem hafa takmarkaða vaxtamöguleika til framtíðar og byggja á auðlindanýtingu, líkt og sjávarútvegi, stóriðju og ferðaþjónustu. Þessar útflutningsstoðir hafa tryggt góð lífsgæði fyrir Íslendinga en það er ekki hægt að horfa framhjá því að einkenni auðlindahagkerfis eru miklar sveiflur og ófyrirsjáanleiki. Þetta hefur einmitt alla tíð einkennt hagsögu Íslands.

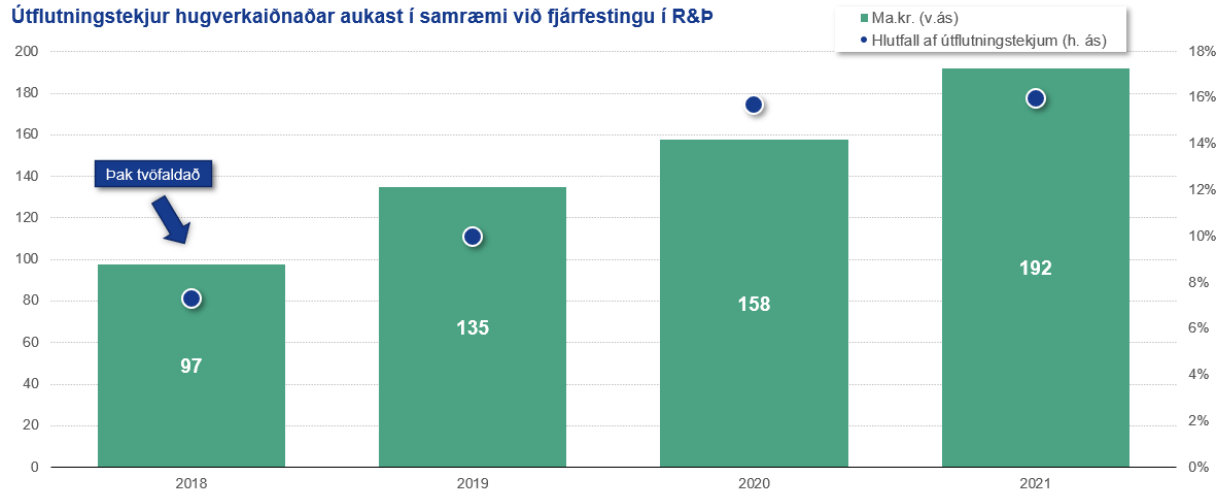
Í fyrsta sinn í sögu þjóðarinnar kann þetta að vera að breytast. Ferðamönnum fækkaði mikið á milli áranna 2019 og 2020, og ásamt ferðaþjónustunni drógust nær allir aðrir útflutningsliðir saman eða stóðu í stað á milli ára. Þess vegna kom það mörgum á óvart að það varð afgangur af utanríkisverslun samkvæmt tölum Hagstofunnar á fjórða ársfjórðungi árið 2020. Ástæðan fyrir þessu var einföld. Það var undantekning í útflutningsliðunum. Líkt og aðalhogfræðingur Arion Banka komst að orði í fréttabréfi til fjárfesta á þeim tíma var þetta: „**ekki vegna þrautseigju ferðaþjónustunnar, heldur vegna *hugverkaútflutnings sem geystist inn eins og riddari á hvítum hesti.***“

Gjöld fyrir notkun hugverka jukust samkvæmt Hagstofunni um 13% á milli ára í þessum mikla samdrætti sem átti sér stað um víða veröld og augljóst var að nýr keppandi er kominn í hagkerfið. Hugverkaiðnaður hefur nú fest sig í sessi sem **fjórða stoðin** í útflutningi þjóðarbúsins en útflutningstekjur hugverkaiðnaðar námu tæpum **16% af útflutningstekjum Íslands árið 2021.**

Af hverju kom þessi stoð inn af svona miklum krafti? Ein helsta ástæða þess er sú að stjórnvöld ákváðu árið 2018 að tvöfalda þak á endurgreiðslu R&D kostnaðar á Íslandi og aflæsa þar með miklum uppsöfnuðum krafti verkefna á Íslandi.

Þegar skattahvatarnir voru efldir enn frekar árið 2020 leystist enn meiri kraftur úr læðingi í hugverkaiðnaði.

Útflutningstekjur hugverkaiðnaðar aukast í samræmi við fjárfestingu í R&P

2: Síðasta efling á R&P skattahvötum er að leiða til þess að sjö til níu þúsund verðmæt störf eru að verða til á Íslandi næstu fimm árin.

Niðurstöður nýlegrar könnunar meðal stjórnenda fyrirtækja í hugverkaiðnaði innan Samtaka iðnaðarins sýna að hugverkafyrirtæki stefna á að ráða sjö til níu þúsund sérfræðinga á Íslandi næstu fimm árin. Það eru 1.800 manns að meðaltali á ári.

Könnun á vegum Íslandsstofu sem gerð var fyrr á árinu leiddi í ljós að vaxtaáætlanir 70% hugverkafyrirtækja hér á landi árið 2021 náðu fram að ganga eða voru framar væntingum.

Störfin sem skapast í hugverkaiðnaði eru vel launuð, skapandi störf fyrir hámenntaða einstaklinga og því er til mikils að vinna að búa svo í haginn að þessi störf verði til á Íslandi. Með því að leggja áherslu á fjölgun starfa í hugverkaiðnaði getur Ísland ekki aðeins laðað að erlenda sérfræðinga heldur einnig búið svo í haginn að komandi kynslóðir vilji setjast að hér á landi í stað þess að sækja tækifærin erlendis.

3: Ekki útgjöld heldur öflug fjárfesting.

Nokkuð hefur borið á umræðu um að R&P skattahvatar séu *styrkir til fyrirtækja*. Forsvarsmenn nær allra hugverkafyrirtækja sem undirrituð hafa rætt við eða starfa hjá segja sömu söguna þegar kemur að kröftugra endurgreiðslukerfi R&P: Það leiðir til þess að fleiri verkefni eru sett í gang á Íslandi; uppbygging fer fram hér og eru ekki færð úr landi þegar stuðningsumhverfið er orðið eins samkeppnishæft og raun ber vitni síðasta árið. Þess vegna er mikilvægt að leggja eftirfarandi tvær breytur til grundvallar þegar meint útgjöld eru metin:

1. Þegar endurgreiðsluhlutföll eru samkeppnishæf þá verða fleiri verkefni sett af stað á Íslandi, meiri áhættufjárfesting sækir til landsins og fleiri störf eru sköpuð sem ella hefðu ekki orðið til. Þetta skapar nýjar skatttekjur. Um þetta liggja nú þegar fyrir tugi dæma bara síðustu tvö ár.

2. Til þess að fá endurgreiðslu þarf fyrst að stofna til útgjalda og er því áhætta ríkisins og beinn kostnaður alltaf takmarkaður við þá staðreynd að fyrst þurfa að koma til fjárfesting sem skapar skatttekjur áður en endurgreiðslur hefjast.

Meint „útgjöld“ eru því ekki útgjöld í venjulegum útgjalda skilningi þegar kemur að kostnaði ríkissjóðs, enda skapar tilvist þess tekjur sem hefðu ellegar ekki orðið til hér á landi. Þess vegna er réttara og eðlilegra að horfa til endurgreiðslukerfisins sem fjárfestingarkerfis.

4: Þetta er alþjóðlegt kapphlaup þar sem skýr skilaboð skipta sköpum.

Mikið kapphlaup er nú í gangi um tvær auðlindir á meðal efnahagslegra þróaðra ríkja; hugverks og hæfileika. Fyrri kapphlaupið snýr að því að ná verðmætum hugverkum (e. intellectual property), tekjunum af þeim og starfamyndun til heimaríkis. Seinna kapphlaupið snýr að því að ná sérfræðingunum sem þarf til að geta viðhaldið, þróað, byggt upp og viðhaldið nýjum hugverkadriðnum verkefnum.

Það er stefna núverandi stjórnvalda að hugverkastoðin verði að okkar stærstu útflutningsstoð. Til þess að slíkt sé raunhæfur möguleiki þarf að tryggja samkeppnishæfni þjóðarinnar á þessum tveimur sviðum. Það fyrri snýr að því að byggja upp og viðhalda samkeppnishæfu umhverfi til rannsóknar- og þróunar; kjarna nýsköpunar. Í því tilliti er endurgreiðslukerfi stjórnvalda á rannsóknar- og þróunarkostnaði fyrirtækja stærsta og mikilvægasta fjárfestingin ásamt mikilvægu stuðningskerfi nýsköpunar í gegnum Rannís. Seinna atriðið er að efla mannauðinn á Íslandi bæði með innlendri uppbyggingu, til að mynda með eflingu kaupréttarkerfis, en líka með því að liðka fyrir komu erlendra sérfræðinga, sem stuðlar að aukinni þekkingu, breidd og alþjóðlegum tengsum í þágu íslensks samfélags og efnahags. Áformaskjalið sem hér er um rætt mun því móta lykilkætti í getu okkar sem þjóðar í þessu kapphlaupi.

Tímabundin hækkun á skattahvötum vegna R&D skiptu sköpum eins og fram hefur komið en nauðsynlegt er að þessi hlutföll verði fest í lögum til þess að hugverkafyrirtæki geti gert áform um framtíðaruppbyggingu starfsemi sinnar hér á landi.

Samantekt

Hugverkaráð hvetur fjármála- og efnahagsráðuneytið til þess að leiða í lög að hlutfall endurgreiðslu rannsóknar- og þróunarkostnaðar verði varanlegt, það er 25% fyrir stór fyrirtæki og 35% fyrir lítil og meðalstór fyrirtæki, rétt eins og lofað var í stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar.

Jafnframt hvetur Hugverkaráð ráðuneytið til að gefa betur í og leggur til að þak endurgreiðslu verði áfram 1.100 milljónir króna eins og það var á árunum 2020 og 2021. Að mati Hugverkaráðs væri það þó enn ákjósanlegra að þakið yrði afnumið, rétt eins og framsæknustu nýsköpunarhagkerfin hafa gert, til þess að hafa ekki stærðarþak á skilvirkri nýsköpun á Íslandi.

II. Kaupréttir starfsmanna sprotafyrirtækja

1. Inngangur

Hugverkaráð fagnar áformum stjórnvalda um að endurskoða skattlagningu kaupréttar í nýsköpunarfyrirtækjum, en annar lykilkættur í því að gera Ísland samkeppnishæft í nýsköpun er að auðvelt sé fyrir nýsköpunarfyrirtæki að umbuna starfsfólki, stjórnarmönnum og ráðgjöfum með kauprétti. Algengt er að nýsköpunar- og tæknifyrirtæki umbuni starfsmönnum sínum með kaupréttum en slíkt veitir starfsfólki eignarhald og hlut í fyrirtækinu og möguleika á ávinningi

seinna meir. Slíkt styrkir samkeppnisstöðu fyrirtækja þegar kemur að ráðningu hæfs starfsfólks þar sem almenn geta þeirra til að borga laun er lakari en gengur og gerist á hinum almenna vinnumarkaði.

Með eignarhaldi verða hagsmunir starfsfólksins nátengdari hagsmunum fyrirtækisins og einnig má ætla að kaupréttir sem ávinnast yfir ákveðið tímabil auki líkurnar á að fyrirtæki haldi í gott starfsfólk. Eignarhald starfsmanna í nýsköpunarfyrirtækjum hefur sögulega verið sjaldgæfara í Evrópu og eru líklega fjölbreyttar ástæður fyrir því. Hins vegar hefur orðið breyting á þessu á undanförunum árum og hafa þau ríki sem standa framarlega í nýsköpun séð mikilvægi þess að hafa kerfi í kringum kauprétti nýsköpunarfyrirtækja skilvirk, gagnsæ og ekki síst hvetjandi. Lönd eins og Svíþjóð, Eistland, Bretland og Frakkland hafa innleitt reglur sem hafa stutt við vöxt hugverkaiðnaðar í viðkomandi landi og íslensk stjórnvöld ættu að taka mið af við endurskoðun á íslensku regluverki.

2. Tillögur til úrbóta

Lög og reglur um kauprétti á Íslandi eru talsvert lakari en gengur og gerist annars staðar. Sökum smæðar markaðarins hér og skorts á hæfu starfsfólki er nauðsynlegt að kerfið sé jafngott eða betra en í samkeppnislöndum okkar.

Hugverkaráð SI óskar eftir nánara samtali við ráðuneytið um útfærslu á kaupréttarkerfi fyrir sprotafyrirtæki. Hér á eftir verður stiklað á stóru um þau mál sem nauðsynlegt er að skoða við úrbætur á kerfinu.

Það er forgangsmál að endurskoða skattlagningu við nýtingu á kaupréttum í nýsköpunarfyrirtækjum. Reglur um skattlagningu vegna kaupa á hlutabréfum samkvæmt kauprétti er að finna í 9. gr. laga um tekjuskatt nr. 90/2003. Meginreglan er sú að þegar kaupréttarverð er lægra en almennt gangverð í viðskiptum milli aðila í launþegasambandi, hefur mismunurinn þar á verið talinn sem starfstengd launagreiðsla sem sætir sömu skattalegu meðferð og aðrar launagreiðslur, þó með þeirri undanþágu að skattlagningu er frestað þar til eigendaskipti verða á hlutabréfunum. Hugverkaráð leggur til að engin skattskylda myndist við afhendingu hlutabréfa sem nýtt eru samkvæmt kauprétti í nýsköpunarfyrirtækjum. Auk þessa leggur ráðið til að við eigendaskipti sé söluhagnaður innleysta bréfa skattlagður samkvæmt fjármagnstekjuskatti en ekki sem launagreiðsla eins og í dag. Þetta fyrirkomulag hefur gefist vel í Svíþjóð.

Þá er mikilvægt að einfalda reglur um aldur og umfang fyrirtækja, gefa fyrirtækjum sammingsfrelsi varðandi kauprétti gagnvart mismunandi starfsmönnum, minnka íþyngjandi kröfur á starfsmann um hvernig og hvenær kauprétturinn er nýttur auk þess sem tryggja þarf að reglur um kauprétti í nýsköpunarfyrirtækjum nái til ólíkra greina innan hugverkaiðnaðar.

Samantekt

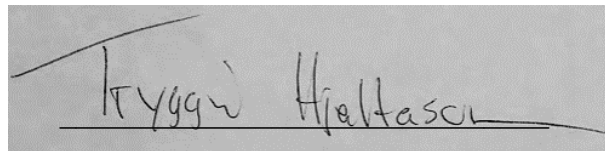
Hugverkaráð hvetur Skrifstofu skattamála fjármála- og efnahagsráðuneytisins til þess eiga í nánú samráði við ráðið um úrbætur á kaupréttarkerfi fyrir nýsköpunarfyrirtæki þar sem ráðið býr yfir mikilli sérþekkingu á þessu sviði. Hugverkaráð leggur ríka áherslu á að skattlagning kauprétt

verði endurskoðuð og að kaupréttir verði skattlagðir samkvæmt fjármagnstekjuskatti en ekki eins og launagreiðslur.

III. Lokaorð

Hugverkaiðnaður getur orðið stærsta og mikilvægasta stoðin í útflutningstekjum þjóðarbúsins ef réttar ákvarðanir eru teknar á næstu árum. Áformin sem nú liggja fyrir gefa til kynna að stjórnvöld séu á hárréttri braut og því fagnar Hugverkaráð.

Virðingarfyllst,

A rectangular box containing a handwritten signature in black ink. The signature reads "Tryggvi Hjaltason" in a cursive script.

Tryggvi Hjaltason, formaður Hugverkaráðs Samtaka iðnaðarins

Hugverkaráð Samtaka iðnaðarins

Alexander Picchiatti, Verne Global

Fida Abu Libdeh, GeoSilica Iceland

Inga Lind Karlsdóttir, Skot Productions

Lilja Ósk Snorradóttir, Pegasus

Reynir Scheving, Zymetech

Róbert Helgason, Kot

Soffía Kristín Þórðardóttir, Origo

Tryggvi Hjaltason, formaður Hugverkaráðs, CCP

Vigdís Tinna Sigurvaldadóttir, Marel

Þorgeir Óðinsson, Directive Games North

Þóra Björg Magnúsdóttir, Coripharma